

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМНОЖЕННЯ ФУНДУКА

*Мулярчук О.І., кандидат с.-г. наук, доцент
e-mail: 777oksankarom@gmail.com*

*Козіна Т.В., кандидат с.-г. наук, доцент
e-mail: tana_olena@ukr.net*

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Як перспективна прибуткова галузь сільського господарства, горіхівництво набуває в Україні все більшого поширення. Його основу становить волоський горіх. Однак у структурі горіхівництва є ще цікавіша ніша, яку успішно освоюють наші господарники – це вирощування фундука.

До недавнього часу фундук на 100% експортувався з інших країн, в основному з Туреччини. Вивчення сучасного світового досвіду, розвиток технологій, їх адаптація до вітчизняних реалій дозволяють підвищити конкурентоспроможність українського фундука.

Фундук (*Corylus maxima* Mill., садова форма ліщини) займає одне з провідних місць серед горіхоплідних культур; у світовому виробництві посідає третє місце після мигдалю та волоського горіха, але в Україні це практично нова плодова культура. Причинами недостатнього розвитку культури фундука є відсутність адаптованих до умов України сортів, унесених до «Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні», та садивного матеріалу вітчизняних сортів, придатних для створення інтенсивних насаджень за конкретних ґрунтово-кліматичних умов. Природний потенціал України дозволяє забезпечити внутрішні потреби у горіхах і вийти на зовнішній ринок із конкурентними пропозиціями для харчової та кондитерської промисловості.

Для створення ефективного саду особливо важливим питанням є забезпечення якісними зимо- та морозостійкими саджанцями, що здатні забезпечувати високу урожайність. Існує кілька видів розмноження фундука.

Оскільки фундук є перехреснозапильним, під час розмноження насінням ознаки материнських рослин не зберігаються.

Сіянци фундука висаджують у дворічному віці. Викопувати і пересаджувати їх краще навесні. Довжина кореневої системи сіянців при цьому має дорівнювати 22-25 см. Після викопування відбирають придатні для висаджування сіянці, що мають висоту не менше 15 см і товщину кореневої шийки – 3 мм і більше. Фундук розмножують відсадками, зеленими живцями, кореневищами, поділом куща і щепами.

Для вегетативного розмноження використовують тільки апробовані маточні кущі сортів фундука. Спосіб розмноження фундука відсадками полягає в укоріненні молодих пагонів або гілок без відокремлення їх від материнського куща. Застосовують три способи розмноження відсадками: відсадування у канавки (або дужкою), горизонтальними пагонами (розкладками) і підгортанням вертикальних пагонів [1].

Розмноження фундука підгортанням вертикальних пагонів найкраще застосовувати на спеціальних маточних відсадкових плантаціях, які закладають

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОСЛИННИЦТВІ

У ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ (25 травня 2022 р.)

із найцінніших сортів. Кущі на таких плантаціях розміщують за схемою 3×1 м. Таке розміщення дає можливість повністю механізувати обробіток міжрядь і частково процес підгортання.

Спосіб розмноження поділом куща полягає в тому, що викопаний або викорчований кущ фундука розрубують на частини з таким розрахунком, щоб кожна з них мала корені і пні заввишки 15-20 см. Такі частини куща добре приживлюються, тому їх зазвичай висаджують відразу на постійне місце. Спосіб цей має обмежене застосування. Наприклад, його застосовують при розріджуванні густих плантацій шляхом видалення частини кущів.

Також фундук можна розмножувати щепленням - щепити живцями. Це роблять навесні, застосовуючи способи, відомі у садовій практиці: в приклад, у розщип і за кору. Найкращі результати дає щеплення за кору під час повного весняного сокоруху. У цей період можна також окулірувати вічками, що проростають.

При цьому слід пам'ятати, що зростання прищеп і вічок з прищепою у фундука відбувається не гірше, ніж, наприклад, у яблуні або груші, якщо дотримуватись усіх правил щеплення.

Одним із важливих агротехнічних заходів, який сприяє високій продуктивності вирощування садивного матеріалу, є мульчування ґрунту. Традиційним матеріалом для цього слугують гній, торф, тирса, солома, рослинні рештки, полімерні плівки (напівпрозорі – темні, і непрозорі – чорні) та агротекстиль.

За даними В.В. Волошиної мульчування ґрунту в розсаднику збільшує біометричні показники саджанців на 21,4% порівняно з контролем (ґрунт) та на 13,6% – з еталоном.

За результатами досліджень Р.А. Хусейнова в умовах Дагестану, основним способом вирощування садивного матеріалу фундука є спеціалізований маточник (схема розміщення маточних кущів 4×4 м) тимчасових горизонтальних відсадків. Підвищити вихід і якість саджанців можна шляхом підгортання відсадків сумішню вологої тирси з перегноєм, що забезпечує 85,5% укорінення із середнім балом якості кореневої системи – 4,4. Підгортання відсадків ґрунтом із перегноєм забезпечило 82,2% укорінення відсадків, а підгортання лише ґрунтом показало найменший відсоток укорінення (78,9%) із середнім балом якості кореневої системи – 3,4, тоді як за використання ґрунту і перегною середній бал становив 3,9, тирси – 4,5 бала. За один вегетаційний період маточний кущ дає 50-100 шт. стандартних саджанців, які після пересаджування на постійне місце відзначаються високою приживлюваністю (до 80%).

Дослідження О.А. Балабака та А.Ф. Балабак засвідчили, що субстрат істотно впливав на вкорінення відсадків фундука. Найвищий ступінь укорінення спостерігався при використанні для мульчування тирси листяних порід (27,7-84,2%), дещо менші показники виходу вкорінених відсадків було отримано при підгортанні торфом та перепрілою щепою (17,8-53,1 і 21,4-58,4% відповідно), тоді як у контролі – 10,5-32,6%. Також, було встановлено ефективність підгортання вертикальних відсадків для різних сортів фундука тирсою листяних порід із встановленням мідних кілець у нижній частині пагона маточних рослин,

що позитивно впливає на показники укорінення саджанців фундука [2].

За результатами досліджень О.А. Балабака, вплив стимуляторів росту має велике значення при дорощуванні вкорінених живців, приблизно на 30% збільшуючи вихід стандартних саджанців [3].

В останнє десятиліття у продажу з'явилася нова серія біостимуляторів (фітогормонів), які істотно зміцнюють імунну систему рослин і стимулюють їх коренеутворення. До цієї серії належать «Корневін» і «Чаркор» (аналоги гетероауксину).

«Корневін» – це біостимулюючий препарат для рослин, до складу якого входить індолілмасляная кислота (ІМК) у концентрації 5 г/кг. Потрапляючи на рослину, вона злегка подразнює її покривні тканини, чим стимулює появу каллюса («живих» клітин, що утворюються на поверхні ранки) і коріння. А сама ІМК, потрапляючи у ґрунт, у результаті природного синтезу перетворюється у фітогормон гетероауксин, який, власне, і стимулює коренеутворення. Тому «Корневін» діє повільніше, ніж гетероауксин у чистому вигляді, проте дія його триваліша.

«Чаркор» – збалансований комплекс ростових речовин із кореневої системи женьшеню або обліпихи, аналог гетероауксину. Стимулює процеси коренеутворення, розвиток розгалуженої кореневої системи, сприяє кращій приживлюваності пагонів і саджанців. Рекомендується для прискорення укорінення плодкових, декоративних, лісових дерев, чагарників і квітів.

Агротехнологічні заходи оптимізації умов вирощування садивного матеріалу фундука досі вивчено недостатньо. А отже, необхідні експериментальні дослідження для швидкого впровадження цієї культури у садівництво України. На основі аналізу літературних джерел можна зробити висновок про важливість забезпечення садивним матеріалом фундука і виділити із широковживаних менш трудомісткі способи його вегетативного розмноження, які на сьогодні вимагають удосконалення.

Список використаної літератури

1. Косенко І.С., Опалко А.І., Опалко О.А. Фундук: Прикладна генетика, селекція, технологія розмноження і виробництво. К.: Наукова думка, 2008. С. 70-72.
2. Балабак О.А. Перспективи вирощування форм, сортів і гібридів фундука в Україні. *Актуальні питання сучасної аграрної науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19-20 листопада 2014р.)*. К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2014. С. 117–119.
3. Балабак А.Ф. Кореневласне розмноження малопоширених плодкових і ягідних культур. Умань: УВПІ «Графіка», 2003. 109 с.